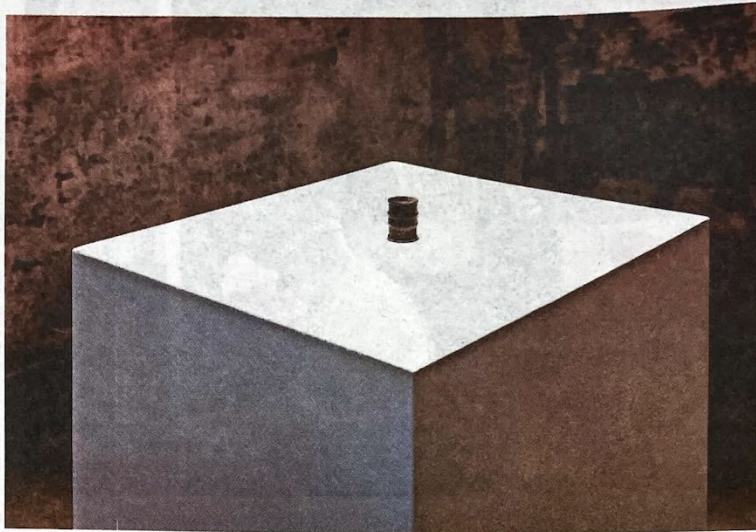

Controversieel expositie

Links 'Last Oil Barrel' van Alessandro Balteo-Yazbeck.

Rechts 'Taxi' van Rowan van As. FOTO'S AAD HOOGENDOORN

tekst Maarten van Gestel

De olie gutst naar beneden, over het doek van het kunstwerk *Oil on canvas* van kunstenaarsduo

Alexandra Griess en Jorel Heid. Maar echt. Dit is geen schilderij met een stilstaand beeld van naar beneden druipende olie, ook geen video-installatie van zo'n slijmerige waterval. Pikzwarte, dikke olie komt daadwerkelijk van de schilderijvormige wand naar beneden gelopen, en wordt eenmaal beneden weer omhoog gepompt. Breng je gezicht dichtbij het kunstwerk, en je ruikt zelfs een verfgleur. "Het ruikt zo omdat de meeste verf een petroleumbasis heeft", legt curator Alexander Klose uit, in het verlaten Rotterdamse industriecomplex dat dienst doet als expositieruimte. "Het liefst had ik ruwe olie gebruikt, maar die dampen waren helaas te giftig voor bezoekers."

Het druipende oliedoek is niet het enige opvallende kunstwerk in de vierduizend vierkante meters die Klose mocht vullen, voor de nieuwe tentoonstelling *Petromelancholia*. In een leeg fabriekskamertje verderop staat een witte displayzuil. Een lamp licht het piepkleine zwarte object erop uit: een kwetsbaar ogend olievaasje. Aan de muur hangt een scherpje dat in *real time* de marktprijs per vat toont. Wie een aandenken wil aan de *Last oil barrel*, zoals het kunstwerk heet, kan dit vaasje kopen voor die actuele prijs en het op de vensterbank zetten.

In een andere ruimte zien bezoekers een iconische New Yorkse taxi uit de jaren zestig, nagebouwd met stukken schroot door een Rotterdamse kunstenaar. "Het is ruw gedaan, maar ook met liefde", zegt Klose. De nagebouwde taxi doet hem denken aan *cargo cults*: inheemse bevolkingen uit Papoea-Nieuw-Guinea die in de jaren veertig vliegtuigen zagen overvliegen en dachten dat het de goden waren. "Ze aanbaden de toestellen en bouwden ze zelfs na."

Vorige week opende de tentoon-

stelling in het Brutus-complex bij de Rotterdamse haven. Het olietijdperk heeft zijn hoogtijdagen gehad, zegt Klose. "Het einde van dit tijdperk komt dichterbij."

Dwalen langs de schoonheid en de horror van het olietijdperk

stelling in het Brutus-complex bij de Rotterdamse haven. Het olietijdperk heeft zijn hoogtijdagen gehad, zegt Klose. "Het einde van dit tijdperk komt dichterbij."

Olie ophemelen

Door zo'n dertig kunstwerken wil hij bezoekers laten stilstaan bij zowel 'de schoonheid' als 'de horror' van de petroleumtijd.

Westerse kritische kunstenaars zijn volgens hem vooral bezig met bashen van de olie-industrie. Landen in het Midden-Oosten gebruiken kunst juist weer om olie op te hemelen, zoals vermoedelijk het geval is in het Black Gold Museum, dat nu wordt gebouwd in Saudi-Arabië.

"Olie heeft ons veel vooruitgang gebracht, tegelijkertijd maakt het onze wereld kapot. Ik wil beide kanten laten zien."

Sanne ten Brink, directeur van

kunststichting Brutus, liet Klose zijn gang gaan in haar ruimtes omdat die boodschap haar intrigeert. "Olie is overal in ons leven. Het zit in kleding, plastic, brandstof, cosmetica. Het heeft spullen beschikbaar gemaakt voor grote groepen die vroeger alleen voor de rijken waren." Rotterdam noemt ze een logische plek om zowel die mooie als lelijke kant van olie uit te lichten, zegt Ten Brink. Vanwege de haven en de raffinaderij van Shell - de grootste van Europa - is dit volgens haar "een van de belangrijkste oliesteden ter wereld."

Het Rotterdamse complex, schuin tegenover een Praxis, is geen museum, maar een expositieruimte die met zijn omvang van duizenden vierkante meters vrij uniek is in Nederland. "We willen het museumlandschap aanvullen met tentoonstellingen die schuren en controver-

Het complex, schuin tegenover een Praxis, is geen museum. Het is duizenden vierkante meters groot.

seel zijn", zegt Ten Brink. Controversieel zijn sommige werken zeker, zoals de film *245m3* (part I en II) van Santiago Sierra, een reactiestuk op *Petromelancholia*. De Spaanse kunstenaar liet een voormalige synagoge in het Duitse Pullheim vollopen met de uitlaatgassen van zes stationair draaiende auto's. Bezoekers konden de ruimte alleen met gasmaskers bezoeken. Sierra verbindt de klimaatcrisis aan concentratiekampen - de nazi's doodden Joden aanvankelijk met koolstofmonoxide - maar zijn werk veroorzaakt in Duitsland veel ophef. In het Rotterdamse complex zien bezoekers Sierra's film over het project. "Olie wordt hier letterlijk als wapen afgebeeld", zegt Klose.

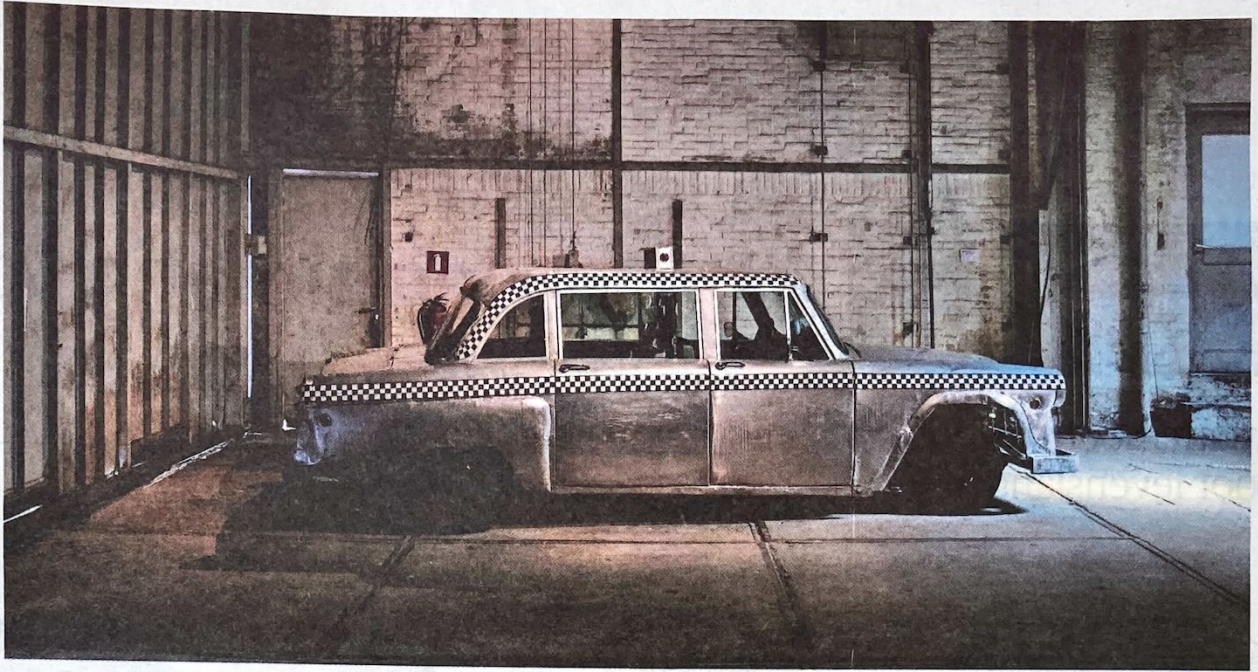
Afgetrapte sneakers

De in Berlijn wonende Klose (54) - geheel in zwart, met witte afgetrapte sneakers - geeft een rondleiding door zijn tentoonstelling. Enthousiast vertelt hij over de kunstwerken die hij van over de hele wereld verzameld heeft, en over hoe hij überhaupt in de oliekunst verzeild raakte.

Klose hield zich tien jaar lang bezig met zeecontainers maar sinds 2016 legde hij zich volledig toe op kunst en cultuur over olie. "Ik wil in beide gevallen begrijpen welke beginselen onze samenleving besturen." In 2015 verzorgde hij een kunstprogramma in tijdens de klimaatop in Parijs. Daar ontmoette hij de Oostenrijkse wetenschaps-historicus Benjamin Steininger, die onderzoek had gedaan naar de Oostenrijkse olie-industrie en het onderwerp breder wilde bestuderen.

Samen richtten ze de onderzoeksgroep Beauty of Oil op en organiseerden ze een eerste tentoonstelling in het Kunstmuseum Wolfsburg in Duitsland. "Dat noemden we 'de eerste terugbliktentoonstelling op mondiale petro-moderne kunst'. Dat konden we makkelijk claimen", zegt hij lachend, "want die term hadden we zelf bedacht." Deze show in Rotterdam is het vervolg. De term *Petromelancholia* leende Klose van de Amerikaanse geesteswetenschapper Stephanie LeMenager, het betekent zoiets als 'het rouwen om conventionele olieproducten en het genot dat ze ons gaven.'

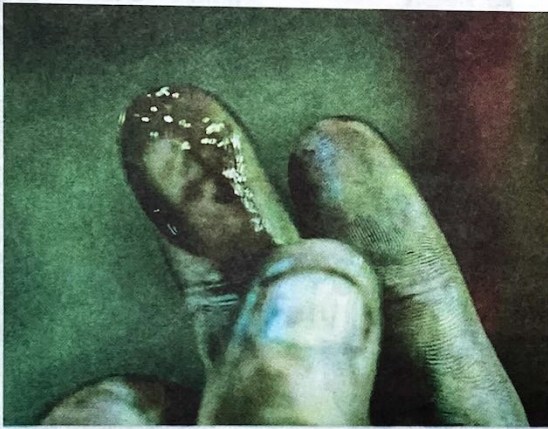
De bewondering voor hoe de olie-industrie vooruitgang van de beschaving heeft gebracht, spat van sommige werken af. Zo toont één

Links Still uit de film 'Fountain' van Christian Girardet.

Rechts 'Revival' van Rachel Youn.
FOTO AAD HOOGENDOORN

Onder Still uit de film 'The Challenge' van Yuri Ancarani.

expositieruimte twee documentaires uit de jaren zestig over de wonderen van olie. Eentje komt uit Oost-Duitsland, en is gemaakt in opdracht van de plasticindustrie uit dat land. De andere komt uit West-Duitsland en is gefinancierd door oliebedrijf Aral. Op de beelden vliegen raceauto's voorbij en zijn magistrale beelden van oliepompen te zien. "De Aral-film won verschillende prijzen en was de enige Duitse nominatie voor het filmfestival van Cannes in 1965."

Archivaris van Shell

Ondanks de kritische ondertoon zocht Klose de samenwerking met grote bedrijven zoals Shell. Zonder succes. "Op een kunstconferentie kwam ik de archivaris van Shell tegen." Klose stelde haar voor om samen te werken, maar hoewel zijzelf enthousiast reageerde, bleek het on-

mogelijk om de multinational bij de tentoonstelling over de dood van olie te betrekken. "Het bedrijf had geen interesse."

De curator en directeur hopen wel dat medewerkers uit de olie-industrie naar de tentoonstelling komen. Een vriend van Ten Brink werkt bij Shell. Zij hoopt dat hij de Nederlandse topman Frans Everts 'confronteert' om te gaan. Klose vermoedt dat Everts niet van elk werk gecharmeerd zal zijn. Zo is in de opningszaal een Indiaas videokunstwerk te zien, van een vrouw met een plastic zak over haar hoofd, die in- en uitademt en zo langzaam stikt. "Dat is een metafoor voor onze tijd", zegt Klose; mensen zijn zo verknocht aan olie dat ze er uiteindelijk aan dood zouden gaan. "Tegelijkertijd: terecht dat het juist voor hem een schurende boodschap is."

De werknemers van Shell zijn

De curator en de directeur hopen dat Shell-topman Frans Everts naar de tentoonstelling komt

niet het voornaamste publiek waar Klose zijn tentoonstelling op richt. Ook zijn Saudische collega's van het Black Gold Museum zijn dat niet. "We maken deze tentoonstelling voor mensen uit elke laag van de bevolking. Bijvoorbeeld voor schoolkassen, die zo zien hoe nauw onze samenleving is verweven met olie." Maar ook omdat het "vermakelijk" is. Klose loopt grijnzend door een zeecontainer met dance-muziek en discolampen, waar plastic bloemen aan machines zijn vastgemaakt en aan het raven zijn. "Dit werk van de jonge Amerikaanse kunstenaar Rachel Youn sprak me aan. Als mensen er niet meer zijn, gaan de plastic kunstbloemen met zijn allen uit hun dak."

Klose hoopt dat *Petromelancholia* niet alleen de blik van bezoekers op de wereld vergroot, maar ook op henzelf. In een van de laatste zalen

is bijvoorbeeld de film *The Challenge* te zien, over de zonen van rijke oliesjeiks in het Midden-Oosten, en wat zij aan exorbitante dingen doen met hun zeeën aan vrije tijd. Ze sparen bijvoorbeeld extreem dure valken. Interessant vindt de curator dat Europese kijkers eerst zullen denken dat ze naar iets exotisch kijken, iets compleet buiten hun eigen waarden en levensstijl. "Maar langzaam zien we dat we een ongemakkelijke spiegel van ons eigen gedrag zien. En meer dan een spiegel. Wij hebben een directe relatie tot die zonen van de sjeiks. Het is namelijk onze consumptie van olie, in onze spullen en brandstof, die hen uiteindelijk die absurde rijkdom bezorgt."

Petromelancholia bij Brutus Art Space, Rotterdam.
Kaartjes kosten vijf euro, parkeren kan gratis bij de Praxis.